

Nemška aristokracija zadovoljna z volilnim izidom

Prepričana je, da bo še nadalje ostala na krmilu, ker ni nobena stranka dobila zadostne večine pri parlamentarnih volitvah. Hindenburg zagotovil kancelarja, da bo razpustil parlament, ako bo slednji pokazal upornost. Hitlerjev vpliv se povečal. Enajst ubitih v volilnih izgredih.

Berlin, 1. avg. — Kancelar Papen in člani njegovega kabineta se radujejo nad volilnim izidom. Prepričani so, da ni nobena stranka dovolj močna, da bi jim diktirala. Uverjeni so tudi, da bo prišlo do večje kooperacije med njimi in Hitlerjevimi fašisti, da bodo slednji delili odgovornost z baronsko vlado.

"Volilni izid kaže pomanjkljivosti parlamentarnega sistema," pravi Papen v svoji izjavi. "Nemški narod se je pričel zavedati, da mora biti vlada v rokah močnih osebnosti, kajti parlamentarni sistem se je totalno izjalovil."

Reprezentanti vladnih in fašističnih grup so naznanili, da bodo izvajali svoje načrte v smislu ustavnih določb. Novi parlament odprli zasedanje koncem avgusta in Papen ter njegovi prijatelji se že pripravljajo na bitko, da obdržijo svojo moč.

Papen ki je pričel svojo politično kariero kot član centristične stranke, iz katere je bil pozneje izključen, bo skušal pridobiti na svojo stran bivšega kancelarja Brueninga. Naznanil je že, da ima pripravljeno naredbo, ki bi dala katoliški cerkvi večjo kontrolo nad šolstvom. On meni, da bo s tem pridobil centriste na svojo stran.

Enajst oseb je bilo ubitih in več drugih ranjenih pri političnih izgredih v soboto zvečer v raznih nemških mestih. V krvave bitke so bili zapleteni po večini komunisti in fašisti.

Predsednik Hindenburg je zagotovil kancelarja Papena, da se ne bo prav nič obotavljal in bo takoj odredil razpust parlamenta, če bi slednji vodil opozicijo proti njegovi vladi. Dasi so centristi, katerih volje je Bruening, izgubili več sedežev v parlamentu, bodo vseeno igrali veliko vlogo v parlamentu. Centristi bodo imeli močno zaslombo pri bavarski stranki, ki jo tvorijo klerikali.

Glavni boj se je vršil med levicariji in desniciari. Šest desničarskih strank podpira Papenov režim, dasi so med njimi nekatere razlike. Hitlerjevci na primer zahtevajo fašistično diktaturo, dočim se nacionalisti, katerih vodja je dr. Alfred Hugenberg, ogrevajo za restavriranje monarhije.

Desničarske stranke so dobile pri nedeljskih volitvah 16,606,000 glasov. Od teh so jih fašisti prejeli 13,441,000, nacionalisti 2,143,000, ljudska stranka 429,000, ekonomska stranka 147,000, krščanski socialci 366,000, kmetijska stranka 90,000.

Bavarska stranka in centristi, ki predstavljajo sredino, so dobili 5,614,000 glasov.

Levica, katero tvorijo socialisti, komunisti in državne stranke, je prejela 13,347,000 glasov. Od teh so jih socialisti dobili 7,752,000, komunisti 5,223,000, državne stranke pa 372,000. Fašisti bodo imeli v novem parlamentu 229 sedežev, socialisti demokratje 133, komunisti 89, centristi 75, vse druge stranke pa razpolagajo a 76 sedeži.

Pred volitvami so fašisti odprto grozili, da se bodo povzpeli na vladno krmilo s silo, ako ne bodo izšli iz volilnega boja kot odločilna stranka. "Sunkovne čete," katere tvori fašistična mladina, so bile sicer razočarane, ker ni njihov bog Hitler dobil kontrole nad parlamentom, toda nameravanega pohoda na Berlin ni bilo. Ko je bil volilni rezultat objavljen, so fašistični vo-

VOJNI VETERANI DOBILI NOVO ZAVETJE

Nastanili se bodo v Marylandu. Waters pravi, da bo formalna militaristična organizacija med veterani

Johnstown, Pa., 1. avg. — Walter W. Waters, poveljnik bonusne armade, ki se je morala umakniti iz Washingtona pred federalnimi četami, ki so požgale njena šotorišča, je naznanil, da bodo veterani ustanovili novo kolonijo v hribih države Maryland. Obvestil je bivše vojake, njihove žene in otroke, da je dal Maud Edgell veteranom na razpolago 25 akrov z drevjem zaraščene zemlje v bližini mesta Laurel, kjer si lahko postavijo šotorišča. Tam si bodo zgradili lesene barake in vrtove. Pečali se bodo s kokojerejo ter se sami vzdrževali, dokler ne pridejo boljši časi.

Poleg tega ima Waters v načrtu formiranje militaristične in politične organizacije, ki bo imela neustrahovani značaj in se bo borila proti svojim nasprotnikom s glasovnico pri prihodnjih in poznejših volitvah. Izjavil je tudi, da ne namerava povzeti nadaljnjih ekspedicij proti Washingtonu.

"Ako bodo skušali požgati naša šotorišča, ki jih bomo postavili tukaj, jih bomo ubili," je dejal Waters.

Od mesta Johnstowna pričakuje strpnosti. Zupan McCloskey je veteranom obljubil podporo, toda trgovska zbornica se je obrnila na gubernerja, naj pošlje milicijske, da izženejo izgovorjene veterane. Dolej je prišlo v to mesto krog petdesetih veterani. Tukaj nameravajo ostati le nekaj dni, nakar bodo odšli v svojo novo kolonijo v Marylandu, ki je dvajset milj oddaljena od kapitola.

Civil Liberties unija nastopila proti policiji

Kansas City, Kans. — Unija za ameriške civilne svobodščine zahteva od župana D. C. McCormacka, naj odredi sodnijsko postopanje proti policiji, ki je nedavno navallila na zborovanje brezposelnih in ga razbila. Zastopniki unije poročajo, da je policija pričela pretepati delavce brez vsakega vzroka. Mnogo oseb je bilo ranjenih, ko je policija navallila na zborovalce s količki in plinskimi bombami.

Uradniki unije nameravajo vložiti odškodninsko tožbo proti mestni upravi in posameznim policajem. Zborovanje se je mirno vršilo, dokler ni prišla policija, pravijo uradniki.

Produkcija premoga padla

New York. — Produkcija premoga na polju antracita je 32% nižja v prvi polovici tekočega leta v primeri z isto dobo l. 1929. Produkcija mehkega premoga se je tudi znižala za 44%. Lansko leto se je v Združenih državah porabilo manj premoga kot l. 1909. Tako poroča Labor Research Assn.

Konflikt med Bolivijo in Paragvajem je povzročilo vprašanje kontrole nad bogato pokrajino Chaco.

Francosko-ameriška pogajanja

Pariz, 1. avg. — Walter E. Edge, ameriški poslanik v Parizu, je naznanil, da se bodo v kratkem otvorila pogajanja glede sklenitve nove trgovske pogodbe med Francijo in Združenimi državami. Ako bo Francija pristala na ameriške pogoje, je Edge naznanil, da bo tudi ameriška vlada revidirala svoje stališče v zvezi z dolgovi, ki jih je Francija napravila v Združenih državah.

ditelj podal izjavo, da bodo pazili, da bo vlada izvajala načela Hitlerjeve stranke.

Rudarji izvojevali novo zmago

Obravnava proti Bratcherju ustavljena, ker se porotniki niso mogli zediniti na pravorek

Harlan, Ky. — (FP) — Premogovni baroni in njihovi odvetniki so bili ponovno poraženi v drugem poskusu, da potisnejo v dosmrtno ječo F. M. Bratcherja, rudarja, ki je bil obtožen umora kompanijskega pobojnika v bitki v Evartsu.

Porotniki so se posvetovali 74 ur, a se niso mogli zediniti, nakar so bili odpušteni. Na prvi obravnavi proti Bratcherju se porota tudi ni mogla zediniti in proces je bil ustavljen.

Ker prosekucija ni uspela v prvem slučaju, ko je obtožila Bratcherja umora deputija Jim Danielsa, ga je ponovno obtožila umora Howarda Jonesa, kompanijskega klerka. Druga obravnava se je vršila pred poroto, katero so tvorili farmarji iz drugega okraja, ki imajo prav malo simpatij do organiziranega delavstva. Konfliktne izjave državnih priš so jasno kazale, da ni vse v redu in to je bil vzrok, da se porotniki niso mogli zediniti.

Chester Poore, rudar, ki ga je porota pri prvi obravnavi spoznala nekrivim, bo sedaj spet prišel pred sodnika. Tudi on je obtožen umora Jonesa. H. B. Golden in Daniel B. Smith, odvetnika splošnega obrambnega komiteja, in bivši zvezni senator J. M. Robinson, katerega je pridržala United Mine Workers unija, bodo zastopali obtoženca.

V zaporu se nahaja še 25 rudarjev, ki so obtoženi zarote proti življenju šerifskih deputjev in kompanijskih pobojnikov. Prvotno so bili obtoženi umora, toda pozneje je bila obtožnica spremenjena.

Trije rudarji so bili že obsodeni na dosmrtno ječo. Ti so William B. Hightower, William B. Jones in Elsie Phillips. Slednji je zamorec in plemensko sovražstvo je igralo veliko vlogo na obravnavi, ki je rezultirala v obsodbi. Hightower in Jones sta bila uradnika krajevne rudarske unije UMWA v Evartsu. Splošni obrambni odbor je vložil priliz proti obsodbi na višje sodišče.

General Defense Committee, čigar glavni stan je v Chicagu, se je ponovno obrnil na delavske organizacije in posameznike za prispevke, da bo lahko financiral obrambo rudarjev, ki čakajo v zaporu na obravnavo.

Teroristi zahtevajo odkupnino od duhovnika

New York. — Gervas Kubec, župnik cerkve sv. Kazimirja v Brooklynu, je obvestil policijo, da je prejel več pism od neznanih oseb, v katerih mu groze s smrtjo, ako ne izplača \$20,000 odkupnine. Prvo pismo, v katerem so teroristi zahtevali \$15,000, je prejel 9. julija, v poznejših pismih pa so zvišali odkupnino na dvajset tisoč.

TOVARNE V HIGH POINTU SE VEDNO POČIVAJO

Izdelovalci pohištva se vrnilo na delo, ne pa pleteninarji

High Point, N. C. — (FP) — Vseh 29 pleteninarskih tovarnov v tem mestu še počiva radi spornih stavke delavcev, ki je prejšnji teden mahoma paralizirala ves okraj. Tovarne so zaprte tudi v sosednjih mestech Thomasville in Kernersville, kamor je bil zanešen upor in so se vsi delavci instinktivno pridružili stavkarjem v High Pointu.

Na delo so se vrnilo le delavci v tovarnah za pohištvo in pa delavci v eni tekstilni tovarni. Stavka v teh tovarnah je bila simpatična, ker so se bili delavci v njih pridružili pleteninarjem iz solidarnosti.

Na zahtevo stavkarjev za vzpostavitev stare meze je pristala le ena kompanija, Diamond Full Fashioned Hosiery Mill, ki je preklecala 25% redukcijo. Delavcem je obljubila, da bo vzpostavila staro mezo stopnjevalno. Ker pa niso podpisali pogodbe, ampak je dala le ustmeno obljubo, so stavkarji nočejo vrniti na delo. To jim branijo tudi stavkarji iz drugih tovarnov, ki so na dan, ko je družba imela pričeti z delom, obkolili njeno tovarno.

Med stavkarji sta aktivna Lawrence Hogan, voditelj stavke v Marionu pred par leti in organizator Southern Industrial lige, ki je propagandna organizacija farmarjev in delavcev, in Beulah Carter. Slednji je organizator pleteninarske unije.

Plače v pleteninarskih tovarnih v High Pointu so polovico nižje kot jih prejemale neorganizirani pleteninarji v vzhodnih in srednjepozadnih državah. Kljub temu je kriza pustila svoje posledice in so se zmanjšala naročila.

Največja industrija v High Pointu je izdelovanje pohištva. Radi krize pa so tudi te tovarne v zastoju ali pa zelo slabo obratujejo. Highpointki distrikt je imel pred vojno le malo industrije. Razvijati se je pričela s veliko naglico šele po vojni, ko so tekstilni in drugi podjetniki pričeli seliti tovarne na jug radi cenenejšega delavstva in drugih ugodnosti, katere so jim obljubile občine, ki jih dominirajo trgovske zbornice.

Najvišja povprečna tedenska plača v tem kraju je bila \$16. V zadnjih letih pa so bile reducirane najmanj za 50%. Z novo redukcijo so padle pod en dolar na dan, kar je povzročilo spontano revolto vsega delavstva.

Strupeno žganje umorilo 18 ljudi

New York. — Osemnajst oseb je v soboto in nedeljo umrlo na posledicah zastrupljenja s alkoholom na vzhodni strani mesta. Policija in prohibicijski agenti so sedaj uvedli preiskavo, da ugotove, kje so žrtve dobile strupeno pijačo.

Stalno padanje delavskih mezd

Izplačane meze dosegle nov nizinski rekord. Država Massachusetts najbolj prizadeta

New York. — (FP) — Poročila državnih delavskih departamentov še vedno naglašajo drastično padanje izplačanih mezd. Padanje je vedno večje iz meseca v mesec in je v nekaterih državah ta proces že dosegel točko, pod katero skoraj ne more iti razen v slučaju kompletnega kraha.

Ako se vzamejo normalna leta 1925-1927 in zaslužek v takratni dobi označi s indeksom številko 100 ter primerja s izplačanimi mezdami za mesec maj-junij, je bil zaslužek delavcev v

New Yorku.....42.7.
Illinoisu.....34.
kar pomeni, da so se izplačane meze v Illinoisu znižale za dve tretjini.

Glede zaposlenosti na podlagi anake kalkulacije v primeri obeh dohitev državnih delavskih departamentov pokazuje, da je bilo maja-junija upošlenih na vsakih sto delavcev v

New Yorku.....55.7.
Massachusettsu.....50.2.
Illinoisu.....56.6.

Mnogo teh delavcev ne dela ves čas, ampak le par dni na teden, kar je delno odgovorno za drastično znižanje zaslužka in v ostalem pa redukcije plač.

Sorazmerni padec zaslužka v Massachusettsu ni razviden iz poročil državnega delavskega departamenta, ampak je faktično še večji kot v Illinoisu, kar je brezposelnost največja v tej državi. Znano je tudi, da zaslužki dekleta v nekaterih oblačilnih tovarnah Massachusettsa le dolar in pol na teden, sedem dolarjev na teden pa se smatra še "visoka" meza.

Upoštevajoč to izkoriščanje, nad katerim se zgražajo celo elementi, ki vidijo v delavstvu manj vredna človeška bitja, izplačane meze v tej državi ne značajo veliko nad 25% v primeri z 1925-1927.

V primeri s prejšnjim mesecem se je v maju-juniju zaslužek znižal v New Yorku za 5%, v Illinoisu 4%, v Massachusettsu 6.9% in v Marylandu 2.8%.

Delavski ekonomski stalno poudarjajo, da dokler se ne prične dvigati nakupovalna moč delavskih mas, ni mogoče upati na okrevanje gospodarskega življenja. Vlada lahko da bankam, železnicam, zavarovalnim družbam in drugim korporacijam še več milijard dolarjev, ampak ne bo s tem pričarala prosperitete. To je mogoče doseči le s dvigljenjem nakupovalne moči širokih ljudskih mas; z zaposlitvijo. Milijardski vladni dolgi velebiznisu pa ni dozdaj upošljal niti enega delavca.

Zadružna šola v Brookwoodu

Katonah, N. Y. — V delavski šoli Brookwood se te dni odprli tečaj za zadrugarje. Trajal bo en teden in se ga udeležijo 29 udeležencev in oseb, ki so aktivne v tem gibanju.

Tečaj bo posvečen problemom združništva in vodstvu trgovin ter drugih podjetij. Med zadnjimi je tudi zadružna farma, ki je bila nedavno ustanovljena v okraju Orange, N. Y. O njej, kakor tudi o možnosti zadružnega farmarstva bo poročal A. E. Kazan, upravitelj Amalgamated Cooperative Apartments v New Yorku.

Nameneči proti municijam baronom

Zeneva. — Mednarodna federacija javnih nameščencev, ki je del delavske strokovne internacionale, zahteva podržavljenje vseh municijskih tovarnov. Svojo zahtevo je predložila v spomenici predsedniku razorožitvene konference Arthur Hendersonu.

DELAVSKA REVOLTA ZANIMA VODITELJE

Podjetnikov se oprijel strah

Washington. — (FP) — Revolta 16,000 neorganiziranih delavcev v High Pointu, North Carolina, je predmet večjega zanimanja tudi za voditelje Ameriške delavske federacije. Njih zanima največ taktika, katere so se poslužili pri paraliziranju 106 tovarnov v highpointkem distriktu.

Revolta je nastala proti redukciji mezd za 25%, kar je pomenilo, da bi znašale plače manj kot dolar na dan. Stavkarji, katerim so se bili pridružili tudi brezposelnostni in ali od tovarne do tovarne in iz mesta v mesto, so dosegli največji uspeh s tem, da so prerazdelali električne vode in s tem ustavili stroje.

V tem sporadnem uporu so do akrajnosti izkoriščali delavci spoznali svojo potencialno moč: da leti rešitev iz bede le v skupni akciji, s katero lahko paralizirajo tovarne in mesta.

O tej direktni akciji popolnoma neorganiziranih delavcev pa sedaj premišljajo tudi podjetniki, ki ne poznajo nobene meje v izkoriščanju. Oprijel se jih je nov strah.

Zborovanje kanadskega delavstva

Gibanje za organiziranje močne socialistične stranke v Kanadi

Calgary, Kanada. — Kanadska delavska stranka je v soboto otvorila svojo konferenco, na kateri so bili predloženi načrti za formiranje socialistične stranke, ki pa naj bi se razširila po vsej deželi. Na konferenco so prišli delegatje s vseh strani Kanade in debate o pojananju socialističnega gibanja so zelo živahne.

Konferenco je otvoril T. B. Bailey, predsednik tukajšnje organizacije delavske stranke. V daljšem govoru je poudarjal potrebo močnega socialističnega gibanja. Za predsednika konference so delegatje potem izvolili C. F. Regino, načelnika organizacije delavske stranke v zapadni Kanadi.

J. S. Woodsworth, prominenten delavski voditelj in načelnik delavske stranke v parlamentu, je izjavil, da ima socialistično veliko prištev med kanadskim delavstvom, toda gibanje še ni organizirano. Kanadski delavci so se pričeli zavedati, da je radikalna sprememba obstoječega ekonomskega sistema potrebna, ker drugače se dežela ne bo izveljala iz krize.

Calles izstopil iz mehiške vlade

Izjavil je, da bo še nadalje podpiral administracijo

Mexico City. — General Plutarco Elias Calles, najmočnejša osebnost v mehiški vladi, je v soboto predložil resignacijo kot vojni minister, katero je predsednik Rubio sprejel. Dejal je, da je izstopil iz vlade, da uredi svoje osebne zadeve. Njegova žena je bolna že dolgo časa in to je najbrž glavni motiv demisije.

Calles je izjavil, da bo še nadalje podpiral administracijo, toda svoje glavno delo, reorganiziranje kabineta, katero je izvedel v prošlem oktobru, amatra za končano.

Predsednik Rubio je zagotovil Callesa, da ceni njegovo delo in da ga bo ponovno poval v vlado, ako bo to zahtevala situacija.

Topovi proti letalom na aviotrakih! Priprave na bodočo vojno—zunanjost ali notranja?

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPOR-
NE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena Zveza (Slovene National Benefit Society) in Kan-
ado in letu, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na
Chicago in letu \$7.50 na celotno leto, \$3.75 na pol leta; na in-
tervencije \$2.00.Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$3.00 per year, Chicago and Canada \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Cena članov po doplačilu: Poslani so na voljo.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be
returned.Mesto in vasa, kar ima oči v očeh:
PROSVETA
2801-49 South Laramie Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

135

Datum v objavi, na primer (June 30, 1935), poleg vsakega
imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom posredoval
redakcija. Posvetila jo praviloma, da se vam list ne spremeni.

Odmevi na Hoovrov čin

"Junaki čin" predsednika Hoovra, ki je na-
gнал federalno armado na bivače vojake, bonu-
snike, in jih iztiril iz Washingtona, je naredil
celo na nekatere ameriške kapitalistične kro-
ge bolet vti. Celo vrsta kapitalističnih in na-
pol liberalnih listov ostro komentira dogodek
v Washingtonu in obsoja Hoovra kot straho-
petca. Incident označuje kot sramoto za Ame-
riko, ki je zdaj jasno pokazala, da nima kruha
za svoje bojovnike v svetovni vojni, ima pa
krogle in bombe.

Le najzgrizenejšje kapitalistične cunje, ka-
kršna je čikaška Tribune, odobrava Hoovro-
vo "junastvo".

Komentarji iz Evrope so še bolj poniževalni
za Hoovra. Časopise v Londonu, Parizu in
Berlinu se norčuje iz ameriškega predsednika,
ki je tako pacifičen v Ženevi, doma pa tako
militarističen, da ima za vsakega malenkost
armado ob svojem komoleu!

Ogorčeni protesti, ki zdaj dežujejo na
Washington z vseh strani dežele, morajo učinko-
vati kot curki ledene vode na velikega inžen-
irja. Razpršene bonusnike najbolj jezi, ker
jih je Hoover obdolžil, da niso vsi veterani in
da so komunistični agitatorji ter "kriminalni
znalci" vodili demonstracije v glavnem me-
stu.

Waters, vodja bonusnikov, odločno zanika to
obdolžitev. V bonusni armadi so sami veterani,
ki so se iskali z listinami in ti so se ude-
leževali demonstracij. Waters izjavlja, da se
je Hoover s tem početjem zapisal sigurnemu
porazu pri volitvah v prihodnjem novembru.

Kogar hočejo bogovi pogubiti, ga najprej
udarijo z blaznostjo. Ameriški kapitalizem je
srel za norščino. To se pravi: njegovi pred-
stavnik.

Well!

Bankirji strašijo

Kapitalistično časopisje raznaša bedasto
vest, da so komunisti povzročili zadnje navale
na banke v Chicagu. Prijeli so nekega člove-
ka v Michiganu in našli pri njem plama in na-
vodila, kako je treba agitirati proti bankam,
da ljudje uprize naval.

Kaj delajo komunisti, ni naša stvar. Po-
drobnosti njihove taktike nam niso znane, niti
nas ne briga. Mislimo pa, da tako bedasti
niso, da bodo razposiljali okrog plamena ali
celo telegrafna navodila za protipostavne
čine. Pokazalo se je že, da so taka navodila
prišla od špirov in provokatorjev, katerih se
ne manjka med komunisti. Najbrž bo tudi
zdaj tako.

Naj bo kakor hoče — bankirji, ki razširjajo
omenjeno vest, so pokazali, da so bolj stupidni
kot komunisti. Če je res, da so komunisti na-
hujekali ogromne množice ljudi proti bankam,
tako da je v enem tednu okrog trideset bank
zaprl vrata, tedaj je najbolje, da bankirji
hitro pokažejo svoje cule in odpotujejo kam
na severni ali južni tečaj — kajti moč ameri-
škega komunizma je silna in revolucija je
pred durmi! Najbrž so komunisti sami pre-
sepenčeni, ker doslej niso vedeli, da imajo tak
vpliv.

Bankirji pravijo, da komunisti "najrajši ri-
barijo v kalnih vodah" in danes izrabljajo ne-
zaupanje ljudstva v banke. Aha! Kdo pa je
skalil vode? Kdo je kriv, da je ljudstvo iz-
gubilo zaupanje? Ali so bankirji tako naivni,
da bodo ljudje čakali na komuniste, da jim po-
vedo, kako so banke z vsemi ostalimi institu-
cijami ameriškega kapitalizma vred zavozile
v kalužo, iz katere se danes z največjimi teža-
vami skušajo izkoberati?

Čikaški listi imajo veliko povedati o bankir-
ju Johnu Bainu, čigar umazana afera se zdaj
pere pred sodiščem. Bain je pognal svojih
dvanaest bank na kant in zdaj mu dokazujejo,
da je naravnost oropal svoje vločnike z nepo-
stavnimi denarnimi manipulacijami. Ali je
morda John Bain tudi komunist?

Bankirji in njihovi ostali bratci kapitali-
zma so si sami skušali kašo, ki jih zdaj peče na
grlu; sami so skalili svoje vode in oni sami so
krivi, da je ljudstvo izgubilo zaupanje v ban-
ke, delnice, bonde in ostalo borzno raketerstvo.
Zato je silno smešno od njih, da zdaj s silno
važno gesto polagajo krivdo za svoje polome
na druge ljudi. Le sebe in svoje račune naj
dobro pogledajo!

Sistem privatnega bankirstva je obsojen v
propast. Vse ameriški kapitalizem je obsojen
(Mediteranski z nadali listi.)

Glasovi iz naselbin

Ropanje delavskih mas

Milwaukee, Wis. — S težkim
naporom nosimo na naših rame-
nih sedanji kapitalistični sistem,
tako težko ga nosimo, da se pod
njim lomi naše telo. Vse dobrine,
ki smo jih izdelali v potu svoje-
ga obraza in s krvavimi rokami,
nam nič ne koristijo, zato ker
nas je zanje oropal neproduktiv-
ni človek — izkoriščevalec. Denar
pride samo od dela in izde-
lanih dobrin. Kakor smo oropa-
ni za dobrine, tako smo tudi za
denar, pa moramo živeti v naj-
večji bedi in pomanjkanju.

Pridelali smo ogromne zaloge
živil — pa nam jih delijo drugi
v toliki meri, da moramo stradati.
Pridelali smo tudi ogromne
kupe bombaža, volne, kožuho-
vne, usnja in drugega. Izdelali
smo na milijone komadov objek-
ta in obuval, pa smo primorani ho-
diti napol nagi in bos!

Pridelali smo tudi mnogo dru-
gih stvari, zgradili hiše, nako-
pali premoega, pa kljub temu
smo primorani stanovati v koto-
rih ali pa v razbitih barakah.

Zgradili smo tudi železnice, da
bi se vozili na njih, pa se ne, ker
nas je zanje oropal neproduktiv-
ni človek. Smemo je hoditi po že-
lezniških tirih, vozimo pa se skri-
voma na tovornih vozovih na
strehah, ali pa v podvoznih
"gondolah". Neproduktivni pa
komodno sede na mehkih sedežih
v pullmanških vozovih, gledajo
skozi okno drvečega vlaka in ka-
de dišeče smotke ter se režijo
človeku, ki je zanje vse tako le-
po pripravil, sam pa sedaj hodi
po železniških tirih, ali pa visi
v podvozni gondoli in tvega ži-
vljenje na strehah tovornih vo-
zov.

Dragi delavci in kmetje! To
vse pa se nam godi le zato, ker
nismo politično organizirani, da
bi lahko izvolili svoje kandidate
in jih poslali v postavodajne zho-
re v tolikem številu, da bi z u-
spehom sprejeli take zakone, ki
bi nas varovali pred ropom naših
izdelkov po izkoriščevalcih
in po neproduktivnih ljudeh, ki
danes vladajo ravnamu ljudst-
vu.

Znano nam je vsem, da ima
neproduktivni človek pod seda-
njim sistemom polno moč, da nas
lahko nemoteno ropa, nam dikti-
ra menze in delovni čas ter po-
stavlja cene našim produktom.
Z eno besedo rečeno: izkorišča
nas lahko na dolgo in široko kot
se mu poljubi. To pa zato, ker
ima v postavodajnih zborih svo-
je zastopnike, svoje hlapce, ki
sprejemajo take zakone, da kori-
stijo samo neproduktivnemu člo-
veku, izkoriščevalcu mas.

Mnogokrat smo že slišali, da
ni mirnejšega sredstva za odpra-
vo kapitalističnega reda kakor
je glasovnica v roki. To tudi tr-
dno verjamemo, kajti ni nam
treba drugega orožja kot to, da
primemo v roke svinčnik in na-
pravimo križec tam, kjer so za-
beleženi soc. kandidati. Če bodo
izvoljeni, bodo odpravili depresi-
jo in preprečili druge ter omo-
gostili stradanja in bede. Od-
pravili bodo sistem, ki sedaj u-
ničuje predvsem delavske druž-
ine in njihove domove.

Rojaki, pristopajte v soc. or-
ganizacijo in njene klube, iz ka-
terih vas članstvo kliče na ves
glas, da se mu pridružite, tako
da se boste tudi vi z nami vred
borili proti izkoriščevalcem ljud-
stva. Priznajte vsi, da je naj-
večja muč v izobrazbi, katero se
lahko porabi proti nevednosti in
izkoriščanju. Potreben je skup-
en nastop, v katerem lahko pre-
magamo vse delavske sovražni-
ke in pošteno izkoriščevalce v
pozabljenosti.

Samo še nekaj mesecev je do

nastopa odločilnega dne. Takrat
bo imelo delavstvo, kmetje in
mali trgovci moč, če bo skupno
nastopilo, da bo izvolilo sociali-
stične kandidate, kateri bodo o-
značeni za vse urade. Vsi kot e-
den glasujemo zanje, pa bodo
prav gotovo izvoljeni. Z njih-
vo izvolitvijo bo tudi odpravljen
kapitalistični sistem, s katerim
se bo zrušila v prah sedanja
strašna in uničujoča depresija.
Na ta način si bomo vsaj pri-
hranili še tisto, kar še ni uniče-
no. — Joseph Ule.

S konvencije JSKJ

Indianapolis, Ind. — Konven-
cija JSKJ je pričela v ponedeljek
26. julija. Ker sem došel sem
še v sredo pred poldnem, ne
bom opisoval potek zborovanja
prvih dveh in pol dni. Omenim
je to, da konvencija predsedni-
štvo sestoji iz bratov Anzel,
Pieterich in Kolar, zapiskarja
pa sta Terbovec in Rogelj. Dru-
gi potrebni konvencijski odbori:
poverilni, za pravila ter posebni
odbor za prošnje in pritožbe, vr-
še svoje posle po odsekih.

Ko sem prišel v dvorano ob
enaestih dopoldne tretji dan zho-
rovanja, so prvotnih dni viharji
že minili in delegacija se delala
na pravilih. Kot sem čul od po-
sameznih delegatov, je bilo prva
dva dni precej burno. Završil se
je namreč boj med gl. tajnikom
Zbašnikom in predsednikom nad-
zornega odbora br. Perdanom.
Kot je naveda pri takih rečeh,
tudi tu niso osebnosti izostale,
kar je delegacijo v splošnem
spravilo precej v nejevoljo. Br.
Perdan je svoje poročilo nekoliko
popravil, nakoč pa bila vsa poro-
čila glavnega odbora sprejeta.

Zadeva Zbašnik-Tavželj, ki
posebeje sporno vprašanje kdo
je legalni namestnik za neizte-
čeni termin pokojnega gl. taj-
nika Pishlerja, pride pozneje
na dnevni red, ko bo odbor za
prošnje in pritožbe pripravljen
poročati. Za takrat se zopet o-
beta vihar — če ne celo ciklon.
V ostalem pa vse zborovanje po-
teka po starem tiru naših do-
sedanjih zborovanj jugoslovans-
kih bratskih organizacij.

Dosedanji glavni zaključki

konvencije so:
Ime ostane. Za sedanje ime
je glasovalo 120 navzočih, za
novo ime pa le 16, in 14 je bilo
nevturalnih. To znači, da postaj-
amo čedalje konservativnejši.

Reprezentacija za konvencijo
ostane kot do zdaj: 75 članov z
enega delegata, 150 članov 2 de-
legata, manjša društva se zdru-
žijo v svrhu volitve skupnega
delegata; nobeno društvo nima
pravice do več kot dveh delega-
tov.

Število gl. odbora ostane po
dosedanjem sistemu, doda se gl.
urednik, ki bo prihodnja štiri
leta tudi gl. odbornik in pa po-
možni gl. tajnik. Je ena večja
izprememba, namreč, da bo u-
pravni odbor jednote sestojal iz
uprave in nadzornega odbora,
dočim bo gl. porotni odbor po-
polnoma samostojen in se ne bo
udeleževal nobenih sedaj upravn-
ega odbora. Njegovo delo bo: re-
ševati sporne zadeve jednote, ki
bo v tem oziru vsa in najvišja
oblast med konvencijami. Glav-
ni upravni odbor bo imel šestme-
sečne seje; ožji izvršni osek u-
pravnega odbora, sestojel iz čla-
nov glavnega odbora, ki žive v
bližini gl. urada, pa ima seje
mesečne.

V sredo popoldne so je dele-
gacija dala sliki, in nato so
jih peljali po mestu v avtomo-
bilih. Vsak večer je ene ali dve
vrste zabava za delegacijo.
Sinoči (areda) je bil banket, na
katerem se je doledno obzervi-

ralo osemnajsti amandment.
Treznost je bilo torej dovolj —
in v tem smislu so bili tudi šte-
vilni govori. . . Navzoče je bilo
zastopstvo mesta Indianapolis
in države Indiane. Dobro je bila
zastopana tudi katoliška cerkev
— kar se nazadnje spodobijo or-
ganizaciji s katoliškim imenom
na pročelju; posebno še, ker je
delegacija na tej konvenciji po-
novno potrdila katoliško ime.
Prav nič se nisem čudil, ko sem
poslušal tri daljše govore od
treh navzočih duhovnov, kateri
so priporočali, da naj se duh
krščanstva ponovno in bolj utrdi
v tej podporni organizaciji.

Posebno domači fajmošter, ki
je vabil izgubljenega hčer (JSKJ)
na povratek nazaj v narotje ma-
tere cerkve. To pomeni, da naj
bi se zopet uvedla spoved in
molitve v naša pravila. "Nobene
druge pomoči ni iz sedanje de-
presije v prosperiteto kot go-
spodarstvo, ki temelji na zdra-
vih principih "krščanstva," je
dejal fajmošter. In jaz možu ne
zamerim. Ker tako trdovratno
držimo katoliško ime, medtem
ko smo na papirju nevturalni gle-
de vere in politike, naravno pri-
čakuje, da počasi in sigurno le-
zemo nazaj v reakcijo. Bilo bi
tudi bolj možno, če bi se izre-
kili za popolno nepristranost, ali
pa postali res v vsem praktični
katoličani. Da bi bil njegov go-
vor še bolj popoln, bi bil lahko
in imelo pripomnil, da se zdaj
ponašamo s pavovim perjem,
ker vztrajamo pri imenu, kate-
rega načel ne izvajamo.

Krajše govore so imeli neka-
teri člani konvencije, ter člani
lokalnega odbora.

Gost na banketu je bil tudi ju-
goslovanski konzul Kolombeto-
vich, ki je imel diplomatski go-
vor, povzdigujoč Jugoslavijo in
nje podanike, ter "United States"
in istih državljanov. To je bilo po-
polnoma na mestu. Manj umest-
no pa je bilo, ko je začetkom
konvencije konvenciji predse-
dnik ob priliki, ko je predstavil
konzula, pozval zbornico naj v
pozdrav vstane s svojih sedežev.
Taj sicer izgleda nedolžno, ven-
dar pa se bo to akt smatral v
Belgradu kot znak vdanosti se-
danjemu režimu, kar v resnici
ne predstavlja sentimentale de-
legacije. V takih slučajih je do-
volj in tudi dostojno, da se urad-
no osebo predstavi, pa naj poda
svojo misljo — pa bodi to castni
pometač, ali pa predsednik Ho-
over.

Konvencija najbrž ne bo kon-
čala delo ta teden, ker ima pred
seboj še par zadev poleg pravil,
ki bodo zahtevala obširne de-
bate.

Sedanja administracija predom-
minira na konvenciji, in večino
ma vsi njeni načrti zmagajo.
Npr., provizorična pravila gl.
tajnika se upošteva, dočim so
ona od odbora za pravila odklo-
njena. Izgleda, da bo lista admi-
nistracije za novi gl. odbor zma-
gala.

O nadaljnjem razvoju poro-

čajo pozneje.
Sinoči (28. julija) se je vršila
veselica z dvema igrama, angle-
sko in slovensko predstavo, da se
je naša dvorstna (slovenska in
angleška) delegacija v celoti do-
bro zabavala. Nato je bil ples.
Veselic je bila v konvenciji dvo-
rani.

Zgoraj sem pozabil omeniti,
da bo gl. porotni odbor imel pet
članov namesto treh, kot je bi-
lo do zdaj.

Potek konvencije je vzoren, in
vodstvo še precej dobro.

Tu sledijo važnejši zaključki
obeh sej z dne 29. julija:

Jednotno premoženje se inve-
stira v javne, šolske in državne
bonde. Vsa privatna posojila so
izključena.

Finančni odbor jednote se iz-
voli izmed članov gl. odbora na
prvi seji gl. odbora po konven-
ciji.

Sporti za mladino se še v na-
dalje podpirajo iz zadevnega fon-
da kot do zdaj.

Sprejeta je bila takozvana "A-
merican Experience" tabela za
bazo plačevanja assessmentov v
bodoče, tako da bodo člani v slu-
čaju potrebe lahko uporabljali
svojo rezervno za plačevanja dru-
štvenih prispevkov. Dosedanji
člani lahko ostanejo zavarovani
po "National Fraternal Con-
gress" lestvici, ali pa spremene
svoje zavarovalnine v "Ameri-
can Experience" lestvico.

Operacijske odškodnine so
znifane s petinsedemdeset dolar-
jev na petinsedemdeset dolarjev;
nekatero so določene na petdeset
dolarjev in če sta izvršeni dve
operaciji naenkrat se izplača sto
dolarjev.

Za bolniško podporo sta bila
dva predloga: predlog, da se u-
vede polodlarski in endolarski
razred dnevne podpore. Proti-
predlog, ki je bil z 72 glasovi pro-
ti 66 glasovom sprejet, pa dolo-
ča samo en razred, namreč en
dolar na dan bolniške podpore.
Do bolniške podpore je nov član
upravičen po preteku treh me-
secev od vstopa. Šest mesecev
prejema po en dolar in nadalj-
njih šest mesecev pa po pol do-
larja dnevne podpore. Bolniška
podpora se izplačuje za vse slu-
čaje bolezni enako, in prve tri
dni bolezni bolnik ni deležen
podpore. Assessment za bolniški
sklad je petinsedemdeset centov
mesečno od člana.

Zbornica po odmoru z dvete-
tjinsko večino odglasuje, da se
poruši sklep za enorazredno bol-
niško podporo. Nov predlog, ki
določa 50 centov dnevne podpo-
re v prvem ter en dolar v dru-
gem razredu, se sprejme. Pred-
log za rušenje drugih sklepov so
propadli.

Oha bolniška razreda imata
skupno en sklad; plačevalo se bo
za dolar zavarovalnine 75, za pol
dolarja pa 40 centov mesečno.

Članom se ne plača podpore
prvih trideset dni po porodu, pre-
zgodnjem porodu ali splavu, v
katerem slučaju se prvih tri dni
ne odbije.

Vname se daljša debata o ne-
pristranosti jednote v verskih in
političnih zadevah. Sprejeta, da
se ne sme voditi nobene politi-
propagande na društvenih sejah,
niti denarno podpirati takih ak-
cij ali ustanov.

Razprava o društvenih obo-
rih in posebno bolniških nadzo-
rnih, je bila obširna. Konven-
cija je sprejela strožje nadzira-
nje vseh bolnikov, ki bodo na
bolniški podpori.

Prosilcev za vstop v jednoto,
ki so pri kakih drugi podporni
organizaciji ostali dolžni na asse-
mentu, se ne sprejema v JSKJ.
Nato je bil sprejet predlog, da
se pripravi zadevno resolucijo, s
katero se obvesti ostale jugoslo-
vanske podpore organizacije, da
naj prakticirajo isto. (Če se ne
motim, se to že vrši med tistimi
bratskimi organizacijami, ki
spadajo v Jugoslovansko brat-
sko federacijo.)

Konvencija dobi dnevno precej
brzojavnih in pismenih pozdra-
vov od društev in posameznih
članov jednote.

Frank S. Tauchar.

Soc. klubi v Waukeganu

Waukegan, Ill. — Bilo je že
nekoliko poročano, da se je v tej
naselbini ustanovil angleško po-
slojuči socialistični klub. Kar pa
je seveda najbolj važno, je to, da
se je ta klub zavzel za veliko
kampanjsko delo za prihodnje
predsedniške volitve. Dne 14. ju-
lija je bil sklican prvi zbor, ki
se je vršil na voglu Water in
Genesee st. (nasproti lekarni).
Bil je dobro obiskan in vse se je
vršilo mirno. Bili so trije govor-
niki, med temi tudi ženska go-
vornica, katero bi morale slišati
delavske žene. Žal, da je prav
teh bilo malo na tem shodu.

Dne 15. julija je bila klubova
seja v SND in bil je tudi pokli-
can govornik iz Chicaga. Zopet
važen predmet, in ta je bil: "Ali
je res brezposelnost? Če je, za-
kaj je?" Tudi ta ni bil toliko ob-
iskan kot bi moral biti.

Ta klub obeta prirediti vsak
meseč dva shoda na istem voglu
kot prej omenjeno. Prvi se vrši
v sredo 3. avgusta ob 8. uri zve-
čer, in tam bodo naznanjeni na-
daljnji shodi.

Delavci in žene, udeležite se v
velikem številu! — Poročevalac.

Meskalin povzroča umetno blaznost

Umobolni vidijo stvari in slišijo raznovrstne
glasove, kar normalnemu zemljanu ni mogoče.
Oni občutijo skoro nemogoče stvari, in njihovo
mišljenje je podvrženo čisto drugim zakonom.
Proučevanje umobolnih je težaven posel.
Mnogobrojni zdravniki žrtvujejo tem revešim
vso svojo življensko dobo, vse svoj prosti čas
in se trudijo, da bi na ta način dognali pravi
vrozok in sedež bolezni, kar bi bil prvi korak in
odpreženje mnogih tisočev ljudi, kateri morajo
imeti sedaj zaprte za zamreženimi okni.

V Mehiki raste neka vrsta kaktusov, katerih
sok vsebuje strup meskalin. Indijanci ga za-
kuživajo pri verskih svečanostih, kar povzroča
posebno pijanost in te se poslužujejo za pro-
rokovanje. Ta alkaloid pripomore tudi nor-
malnemu človeku, da vidi in sliši stvari, ki so
nekako lastne umobolnim. Nemški psihiater
Kurt Beringer preizkuša učinek tega strupa
na lastnem telesu, da bi to umetno povzročeno
umobolnost občutil sam. In ako ji pride do
dna, se mu bo posrečilo rešiti tudi ostalo trpe-
če človeštvo.

Po lastnem preizkušanju iz meskalinove pi-
janosti pripoveduje sledeče: Vsa okolica zado-
bi močnejše barve, razni predmeti pa grozeče
in neznesne oblike, ki se polagoma izpreminja-
jo v pošastne obraze. Pojavijo se človeške in
živalske postave, pojavijo se nenadoma v ne-
posredni bližini ali pa se oddaljujejo v neskon-
čnost. Se tako neznan človeški obraz zadobi
ostre in izrazite poteze, iz katerih se lahko či-
tajo vse napake človeštva: zvitost, pretnost,
kakor tudi hinavstvo. Zakon perspektive ne
obstoja več. Soba se navadno veča in manjša,
širi in oži. Človek v njej pa se nehoti skuša
prilagoditi prostornini, vsled česar dela nor-
malnemu človeku popolnoma nepotrebne in be-
daste gibe. Električna sobna razsvetljava dobi
debelno morskega kablja, od katerega izhajajo
čudno barvni svetlobni žarki, njih vročina se
že prav do mozga.

Pogostokrat se umobolni pritožujejo, da
trpe peklenke muke, da jih preganjajo ljudje
in živali, da jim je notranjost kakor izžgana,
da so jim odvzeli notranje organe, da jim raste
noga ali da nimajo glave in slično. Normalen
človek jih ne more razumeti, kar navadno še
stopnjujejo njihovo vztrajnost. Prav slične
halucinacije nastajajo pri človeku, ki je za-
užil meskalin.

Neka polkusna oseba pripoveduje, da je
pri govorjenju nenadoma natančno občutila svo-
je besede, prav nič se ni zavedala lastnega te-
lesa. V zavesti so ji bila samo usta, jezik in
sobje. Prav tako ji je bilo, kakor da bi sam
sebe opazoval iz grla ter videl le ogromna, od-
pirajoča in zapirajoča usta, v katerih je pri
govorjenju mahedral jezik ter se zavedal ob
prednje zobe in dlesna. Zavest o ostalem te-
lesu in ostalem delu glave je popolnoma izgi-
nila, a se je najbrže vsa pozornost osredotočila
na govorilne organe, ki so se vsled tega več-
kratno zvečali.

Se večja motnja živčevja pa lahko nastane s
pomočjo večkratne ometičnosti s strupom me-
skalinom. S pazljivim opazovanjem kakega
predmeta se "jaz" odcipi iz telesa ter preide v
opazovano telo. V tej pijanosti izginejo do-
ločeno začrtane oblike samega sebe ter preide-
jo lahko v kak predmet in celo v zvok. Jaz in
vsa okolica se strne v celoto. Misel in predmet
postaneta eno. Ropot in šum se slišita kot god-
ba, istočasno kot valovi in barvna ploskev, iz
katerih segajo bliskovito podobni ostrejši zvoki.
Se celo vohajo se lahko ti zvoki in se strnejo
v eno, da se ne more več razločevati. Telo se
razbini, jaz pa preide v barvni in slušni zvok.
Vse to se ne da točno povedati — le doživeti.
Vse je tako enostavno; vsaka kritična misel
izgine in je hkrati nesmiselna.

Prav ta pijanost, katero povzroča kaktusov
strup meskalin, nam v nekaterih slučajih po-
kaže, kako lahko se nenadoma izpremenijo člo-
veški občuti, kako naglo ginejo obstoječi na-
ravni zakoni pri umobolnih, kateri pogosto
trpe na fiksnih idejah, dopovedujejo nemogoče
stvari, ker občutijo in doživljajo čudovite in ne-
razumljive pojave. Prav tako kakor s pomočjo
meskalina, nastanejo pri umobolnih prijetni
in neprijetni doživljaji, katerih se vselej ali
pa branijo z vso močjo. Pogosto so slični dra-
ljaji tako močni, da kar podivjajo.

Strup meskalin pa se v medicini uporablja
le v toliko, da omogoči normalnemu človeku
doživeti slične britkosti in težave in z njegovo
pripomočjo razumeti obnašanje umobolnih.
— B. Ri.

Ali veste . . .

da so stene vladnih poslopj v Singapuru
"prepleskane" z gumijem in da priporočajo
lastniki plantaz za gumi, naj bi se uvedle tudi
gumaste krste?

da šteje daljna Alaska 65 letališč?

da razvija po računih nekega angleškega
učenjaka srednje močan potres prilično toliko
toplote kolikor 3000 stotov premoega?

</

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

ZNANSTVENIK DR. JESENKO SE SMRTNO PONE-SREČIL

Nad izvirov Savice se je tako nesrečno pobil, da je v Ljubljani bolnici podlegel poškodbam.

Ljubljana, 14. julija.

V sredo 13. julija se je nad Savico na strmih pobočjih hudo ponesrečil ljubljanski univerzitetni profesor botanike in oddelčni znanstvenik dr. Fran Jesenko. Hotel je obiskati triglavske narodni park, ki ga je urejal in nadzoroval, ter obenem obiskati svoje študente, ki bivkiraljo tam gori. V hotelu "Zlatorog" je obedoval, nato pa je odšel na Komarčo. Tam je zagledal nedaleč od steze lepo cvetlico, stopil je s steze k cvetlici, pa mu je spodrsnilo in je zdrčal po strmih pobočjih kakih 15 metrov globoko. Težak nahrbtnik ga je tiščal ob mah, dušilo ga je in obledel je tako hudo pobit, da ni mogel klicati na pomoč. Čez nekaj ur sta ga našli dva turisti, obvestila sta "Zlatorog". In kmalu so ga prenesli v hotel. Iz Ljubljane poklicani reševalni avto ga je prepeljal v bolnico, kjer so ugotovili hude poškodbe. Vendar pa se je profesor počutil dokaj dobro in se je še šel, a danes popoldne se mu je stanje nenadno poslabšalo in ob 6. zvečer je umrl.

Z njim je legel v grob eden naših redkih botanikov in evropsko znani znanstvenik. Rojen je bil 1875 v Škofji Loki, vseučiliške študije na filozofiji je dovršil na Dunaju, na dunajski visoki šoli za kmetijstvo pa se je habilitiral za privatnega docenta botaniške genetike. V ta leta spadajo njegovi izsledki s poizkusi križanja rži in pšenice. Uspehi v tem so ga proslavili po vsem svetu. Po vojni je bil imenovan za rednega profesorja botanike v Ljubljani na univerzi. Tu je iz nje osnoval botanični inštitut in mnogo je moral garati, ker je postavil v tem temelje in ustvarjal iz nič. Moral je šele ustvarjati izrazoslovje iz botanike, pisati učno knjigo, pomagati je kmetijskim in vrtnarskim organizacijam in sodeloval je z arhitektom Plečnikom v presnavljanju Ljubljane. Veliko je bilo njegovo delo. Padel je z njim spet eden od tistih, ki so polagali temelje slovenski univerzi.

Še en uboj

Spet se je v pujski okolici izvršil zločin. V Dražence pri Ptuj sta prišla 21-letna fantinja Jernej Golf, posestnik sin, ter posestnik Stefan Hostnik od Sv. Trojice v Halozah, kjer sta oba doma. Z njima sta bili dve dekletki. Ustavili so se v vinotoku Tomančiča ter si privoščili nekaj pijače. Dasi je bilo med obema fantoma staro sovraštvo, vendar se se kar lepo zabavali, dokler ni Golf vstal ter odhajal. Tedaj je nenadoma planil Hostnik: pokonci, stekel za Golfom, se zaletel vanj ter ga bliskovito sunil trikrat z nožem v levo stran prsi. En sune je zadel naravnost v srce, da se je Golf nezvesten zgrudil na tla ter v nekaj minutah izdihnil. Napadalec pa je s svojim dekletom naglo zbežal proti Lancovi vasi, kjer se je ustavil, a sta ga dva kmeta zgrabila, zvezala ter odvedla v Dražence, kjer so bili že orožniki. Aretirali so ga ter odvedli v pujske zapore. Zločin je priznal, a ni povedal vzrokov, ki so ga napravili morilca.

Požar na Blokah. — V nedeljo 10. jul. dopoldne je strela udarila v lipo poleg hiše posestnika Jakoba Sterleta na Ravni ter preskočila v hišo ter jo zanehtala. Gospodar je bil doma ter je rešil iz hiše, kar je bil mogoč. Ker se je kmalu vili huda ploha, se ogenj ni razširil na sosedna poslopja, pač pa je hiša pogorela do tal.

15. let je za požigalca. — Pred mariborskim sodiščem je stal kot obtoženec 31 letni posestnik France Paulič iz Radohove pri Sv. Lenartu v Slovenskih gorah. Lani je iz maskevanja zagledal petim posestnikom v eni noči razna poslopja, ki so pogorela. Posestniki so bili okodgovorni za več kot pol milijona dinarjev.

Požigalca so odkrili v osebi posestnika Pauliča, ki je požigal iz sovraštva zaradi pravnih prepričanj. Aretiran je priznal pet požigov in sodišče ga je obsodilo zelo strogo: na 15 let težke ječe in trajno izgubo državljanških pravic.

Vlomilec Klemen spet prijet. — Po vsej ljubljanski okolici je znan kot strahovalec vlomilec France Klemen, po rodu iz Postojne. Star je že blizu 50 let, pa ima za seboj že dolgo vlomilsko življenje in prakso. Presedel je že mnogo let v kaznilnici. Pred leti je vlomil v več poslopij v ljubljanski okolici, za kar je dobil nekaj let ječe, ki jo je odšel februarja presedel. Kakor hitro pa je prišel na svobodo, je začel spet "izvrševati svoj poklic". Pred nekaj dnevi pa je bil obsojen in prijet pri Zalogu. Po presedenju ječe letos so ga izgnali čez mejo v Postojno, vendar pa se je kmalu priklatil nazaj v Ljubljano, kjer se je podnevi skrivaj, ponoči pa vlamiljal in kradel. Tako je prišel tudi na Dole pri Zalogu. Solski upravitelj Einspieler je opazil ponoči okrog dveh neko postav, ki se je plazila proti šoli. Neznavec je bil bos. Učitelj je bil nedavno napaden, pa je iz varnosti zaklical neznancu: "Stoj!" Neznavec pa je začel bežati; učitelj je oddal za njim štiri strele iz revolverja. En strel je pogodil neznanca v nogu, vendar pa je nočni kletež izginil. Prišli so orožniki, ki so šli za sledjo ter našli v detelji obstrljenega Klemena. Ko sta namreč orožnika vprašala obstrljenca po imenu, jima je ponosno dejal: "Jaz sem veliki vlomilec Klemen iz Postojne!" Odpeljali so ga z vozom v Ljubljano, kjer leži strogo zastražen v bolnici. Priznal je več vlomov v zaloški in dolski okolici, povedal je, kje ima svoj breg in res so našli nad vasico Videm v gozdu njegovo skrivališče, kjer so našli poleg ne baš velikega plena tudi šop vitrihlov in dva para čevljev. Kadar je šel vlamljati, je hodil Klemen vedno bos — zaradi previdnosti. Zdej sestavljajo na policiji seznam raznih vlomov, ki jih je precejšnji del izvršil prav Klemen.

Umrli so: v Poljanah nad Škofjo Loko Lucija Jamarjeva, v Ptuj 64-letna Katarina Berginčeva, v Ljutomeru 77-letna Elizabeta Zemljčičeva, v Kranju 73-letna Josipina Pučnikova, v Novi cerkvi pri Voljniku Josipina Kranjčeva, v Mariboru 68-letni upokojeni šolski upravitelj Franjo Gostinčar, v ljubljanski bolnici Janez Vadrnjak, v Šostanju 28-letna Marija Hoferjeva, v Ljubljani Janez Vehar, star 52 let, faktor Blasnikove tiskarne.

Gluhonemega pobili. — V vas Gaber pri Črmošnjicah so prišli vasovast fantje iz sosedne vasi, pa so na vasi naleteli na gluhonemega fanta Antona Roma. Ker jim nimate na razna vprašanja ni mogel odgovarjati, so mislili, da ima kakšno zlo nameno, pa so planili po njem ter ga potolkli na tla. Dobil je hud udarec z gorjajočo po glavi, da so ga nezvestnega prepeljali v kandijsko bolnico.

Most samomorilcev. — S pujskega dravskega mostu se je letos že več ljudi vrglo v Dravo ter utopilo. Zato je ta most dobil ime "most samomorilcev." Pred kratkim je hotela s tega mosta skočiti v dravsko smrt neka ženska z dvema otrokoma, nekaj dni zatem je skočil z nje v Dravo neki vojak, zadnje dni pa je spet skočil v Dravo posestnik Janez Zelenko iz Vurberga. V sredo 13. julija pa je spet sprejela Drava s tega mostu novega samomorilca. Okrog 11. zvečer se je z mosta pognal in izginil v dravskih valovih neki neznan mladenič, čigar trupla še niso našli.

Se enkrat oficirska zarota. — Pred mariborskim sodiščem se je vršila še ena razprava, ki je bila v zvezi z oficirsko zaroto. Glavni voditelji zarote so bili poročnik Milojevič, podporočnik Atanaskovič in podporočnik Miladinovič. Ti trije so bili že v Mariboru nekaj časa v zaporu. Milojevič in Miladinovič pa sta pobegnila iz zaporov.

Milojevič se je vrnil potem v Maribor, kjer se je v nekem hotelu ustrelil. Atanaskovič je bil obsojen na smrt in justifikiran, podporočnik Miladinovič pa je uspelo zbežati čez mejo v Avstrijo. Na tem begu je naletel na vinčarja Ferda Šabedra v Selnici ob Muri. Oficir je bil obložen v civilno suknjo, ki jo je imel narobe obrnjeno. Šabedra je prosil za vodo in je dobil sadjeva, potem pa mu je še ponudil svoje oficirske hlače v zameno za strgane civilne. Vinčar je seveda rade volje zamenjal. No in zato, ker je s tem "pomagal oficirju na begu," je bil obtožen. Razprava se je vršila 12. julija v Mariboru. Vinčar je izpovedal, da ni vedel za oficirja, da je na begu, hlače pa je zamenjal prav rad ker je dobil mnogo boljše. Oficir mu je pravil, da je ruski oficir, ki gre k službi v Avstrijo. Obložen pa je bil oficir tako rokavniško, da ni mogel niti sumiti, da je bil to kakšen oficir naše vojske. Zaradi tega zagovora je bil Šabedra na razpravi oproščen vsake kazni.

Koliko je insolvent? — Število konkurzov in poravnav najboljše ilustrira položaj v državi. V prvem polletju tega leta je bilo v vsaj državi 1091 konkurzov in poravnav, dočim jih je bilo lani v tem razdobju le 622 (leta 1930 samo 446!). Tako je pri nas z gospodarstvom.

Dogodek za časa volitev

Dne 8. novembra lani so se vršile v državi volitve za skupščino in sicer se po Živkovici lani. Pri teh volitvah, ki so bile — kot znano — javne, je prišlo na mnogih mestih do hudih pretoč in ponekod celo do napadov. Najhujši primer opozicijskega arda se je zgodil pač v selu Velika Kladuša pri Bihaču v Hercegovini, kjer so podžupana demonstracije ubili, volivni lokal pa razdejali. O tem dogodku smo zvedeli takrat le na kratko in brez opisa, šele zdaj, ko se je začel v Bihaču proces proti sedemdesetim obtožencem, zveemo nekatere podrobnosti.

Demonstracije je organiziral nekdanji muslimanski poslanec Hasan Milković. Zbral je na dan volitev okrog 70 kmetov, ki so se jim pridružili še drugi, pa so vdrli v volivni lokal ter tamkaj začeli zaigati dokumente. Člani volivnega odbora, dr. Mihajlov, podžupan Babjič in drugi, so zbežali pred demonstranti v drugo sobo in nazadnje na podstrežje. Kmetje so vdrli za njimi, prišlo je do pretepa in streljanja, nekdo od demonstrantov pa je z nožem zaklal podžupana Babjiča, ki je naslednjega dne umrl. Z demonstrantit je bila akoro vsa vas in le malo jih je bilo, ki se niso pridružili. Seveda je bil potem Milković aretiran in z njim še okrog 70 kmetov, ki so zdaj na obtožni klopi v Bihaču. Proces se je začel 13. julija, trajal bo kakih 15 dni, zaslišanih bo okrog 100 prič. Zaradi pomanjkanja prostora v sodnici, se vrši proces v dvorani nekega hotela, kjer se vršijo drugače kino predstave. Obtoženci se dobro zagovarjajo, priznavajo napad na volišče, ne povedo pa, kdo je organiziral in kdo je vodil napad. Tudi ne priznavajo, da bi jih bil Milković ščeval. O procesu bomo še poročali, ker kaže, kakšni dogodki so se vršili za časa volitev v to sedanjo skupščino.

Dve nesreči na železnici

Poročali smo o samomorilcu, ki je legel v Središču pod vlak ter so ga našli mrtvega. Zdej so ugotovili identiteto njegovo. Gre za posestnika Joška Pokričarja iz Koga pri Središču. Zvečelo se je tudi, da je šel v smrt najbrže zaradi hipne obupanosti zaradi prepričev med njim in ženo, v katerih je pogosto dejal, da se bo ubil. Tako je v jezi odšel s doma tudi v nedeljo 10. julija ter poiskal smrt pri Središču pod vlakom.

Dne 14. t. m. pa je prišlo pri Središču spet do nesreče na progi. Posestnik Ivan Keček je privozil po poti proti železniški mu krivišču. V vozu sta bili vpreženi dve kravi. Istočasno pa je v vozu paroprijeljal proti krivišču vlak, ki vozi v Kotoribo. Lokomotiva je zadela v kravi, pri razmesarila ter vrgla več metrov v stran. Voz sam se je zelo razbil, voznik pa je k sreči zadnji hip skočil z voza, sicer bi našel brez dvoma smrt.

Ivan Jontez:

Amerika na smetiščih

IV.

Druga taka naselbina brezdomcev se nahaja v jami opekarne ob koncu Saranac ceste v Collinwoodu, krajnem vzhodnem delu mesta Clevelanda, ki jo tudi zasipavajo s smetmi in zavrženo šaro. In dočim datira postanek "Prosperity Cityja" na smetišču ob jezeru Erie svojih osem do deset let nazaj, je kolonija brezdomcev v jami opekarne na Saranac cesti precej mlajša — sedanja kriza ji je postavila vogelni kamen in najstarejši prebivalec živi v ti koloniji "šele" dve leti. Oglejmo si jo od bližje.

Konec Saranac ceste. Pred nami je opekarne, ki valed predse ne obratuje. Prekoračimo dvorišče in opazimo mestne tovarne avtomobile, ki stresajo na robu jame smeti, odpadke in nerahno staro šaro. Mestni delavci, med njimi mnogo črnecv, razmetavajo to šaro, jo zakigajo. Brezdomci brskajo med šaro, iščejo "stavnbi material" "opremo" za svoja "stanovanja" (tj. brezposelni možje in ženske stikajo med smetmi — mogoče se najde kakšen predmet, ki ni še popolnoma obrabljen in ki bi vrgel par centov... Starci, starke, mladi možje, mladeniči in otroci. Živeti je treba, kakorkoli, živi ne morejo v zemljo...

Stopimo dalje. Pred nami zasija obširna, globoka kotlina, podobna žrelu mrtvega vulkana. Po bregu se valj tisoče zarjavelih kant, cevi in podobne pločevinaste robe. Na desetih ali dvajsetih mestih tle smeti, stare cape, papir, in veter zaganja dim v kotlino. Na dnu "žrela" se motno blešči velika mlaka blatne vode in okrog tega "jezerca" se stiska kakih dvajset kolib in brigov, v katerih prebivajo brezdomci. Spustimo se v kotel, da si ta človeška prebivališča od bližje ogledamo. Nekaj kolib je "zidanih": stene iz zloženega kamena, ki je spakno skupaj z ilovico, pločate strehe iz kosov zarjavele pločevine, ki je obtežena s kamni, da je ne odnese veter. Te "zidane hiše" so tako nizke, da v njih ni dovolj prostora za mojih šest čevljev in dva palca. Prebivalci so na srečo večinoma srednje velikosti — to jim je prihranilo precej dela. Večina kolib je napravljenih iz zarjavele pločevine, ki je pribita na leseno ogrodje.

Polovico kolib je bilo postavljeno letos. Dva "novinca" gradita ob "jezeru" kolibi, v katerih upata prebiti prihodnjo zimo. Ogródje je že postavljeno in eden je že začel nabijati na to ogródje iz skrivljenih kolov in plank obtočene, zarjavele kose pločevine. Vendar nima upanja, da bi bil kmalu gotov, kajti "stavnega materiala" zmerom primanjkuje in je treba potrpežljivo čakati nanj. Mož namerava v nasprotju z gradbenimi principi "naseljenec" napraviti tudi ona (razen dveh so vse kolibe brez oken) in je v ta namen že pribil med kose ogródja dvoje velikih okvirov, v katerih so se nekoč bleščala zrcala; kje bo dobil steklo za "okna", še ne ve. Glede pada ni v zadregi: nanosil je ilovice, ki jo bo steval in "parket" bo gotov. Njegov sosed pa si ne mara beliti glave zaradi oken, ki se mu vidijo nepotreben "lukus" v teh težkih časih.

Prebivalci tega "mesta prosperitete" so vzile hudi vročini, ki vlada v kotli popoldne, pre-

cej marljivo. Neki Poljak, mrk stavec, ki zarenči na obiskovalca kakor buldog, si daje opravka s "verando" pred svojo "hišo", ki mu služi kot hladilnica in kuhinja obenem. Moč je tri leta brez dela in dve leti v jami opekarne. To zveemo od drugih, mož sam se ne mara zgovarjati z obiskovalci in le ti se navadno brž poslovijo od njega. Neki Anglež, ki je v Ameriki svojih štirideset let, razkazuje obiskovalcu notranjost svoje pločevinaste kolibe, ki na zunanji alič kmečkemu stranišču: kakih šest čevljev v širino, sedem ali osem v dolžino, šest pičil v višino. Pod je iz stapeane ilovice. Mož ima "posteljo": preko dveh zabojev je položil nekaj desk, na katerih počiva stara žimnica, ki jo je bil našel med smetmi. Ima tudi zarjavel štedilnik — tudi tega je dobil na smetišču. Ima pa mizico si je napravil — stola še nima, a upa, da mu ga pripeljejo med smetmi in šaro. Stene so mestoma obite s kartonovino — treba se je pripraviti za zimo, meni možak in potoli, da je tudi to roba težko dobiti in da mu bo vso leto en mesec, predno bo notranjost njegove kolibe "petirana". Mož je vse svoje življenje delal za druge in njegovo plačilo je smetišče na stara leta. Je eden izmed redkih, ki ve, da bi bila kriza prišla tudi, če bi bil namesto Hooverja izvoljen Smith. — "Vsi so enaki — razbojniki!" — in dokler bodo oni gospodarili, ne bo mogel delavec pričakovati druge "nagrade" za svoje delo, kakor zavetje na smetišču" pravi in se jezi na "skrajno za-bite Amerikance, ki nečejo in nečejo videti prepada, v katerega drvi Amerika."

Sosednja "hiša" je "zidana" in ima prostora za tri "postelje", zaboj, ki predstavlja mizo in "gašperčka", ki je bil odlučil vse svoje prejšnje gospodarje ter našel na smetišču novega. Jaz s svojimi šestimi čevlji in dvema palcema ne morem v nizko kolibo in tudi spati ne bi mogel v nji. Prebivajo v tej kotlini trije starejši brezposelni delavci, katerim je usojeno, da ostanejo brezposelni do konca svojega življenja. Obiskovalec opazi na steni nad eno izmed širokanih "postelj" podobno neke svetilnice, ki jo je bil stavec našel med smetmi ter z njo "dekoriral" svoje bivališče. Mogoče se z njo tudi tolaži, ki toži svoje gorje in jo prosti pomoči...

Gori na bregu, pod steno, iz isušene ilovice opazimo kaj čudno bivališče: gornji del Ford avtomobila, iz katerega štrli zarjavela cev — "dimnik", iz katerega se vije modrikasti dim. "Poslopje" je ograjeno z visoko ograjo iz zarjavele mreže — zaradi otrok, ki radi mečejo kamenje v kotlino. Mož, ki živi v tej "kolibi", je še mlad, jedva pet in trideset mu jih prisodilo, in zelo redkobeseden. Od drugih zveemo, da je prišel v kotlino pred enim letom in je rojen Američan. Več se ne da zvedeti — nihče ne ve več o njem, sam pa molči. V "kolibi" je "postelja", majhna pečica in star zaboj. Mož nekaj kuha — kaj, nam je pač uganka. Na vprašanje, ali ni prevroče v njegovem bivališču poleti, odgovori, "da bi bilo lahko bolj vroče."

Kolibe in brigi v kotlini so si tako zelo podobni, da je vsako nadaljnje opisovanje nepotrebno. Prebivalcev ima to "mesto" okrog petdeset. Poljaki, Slovenci, Američani — na

kratko povedano: mednarodna kolonija propadajočih proletarcev, ki jih je nezmožni kapitalistični ekonomski sistem vrgel med smeti. Izleti starci, kvepi ki možje in mladci, nekateri še otroci. Slednje posebno preseneči obiskovalca — v "Prosperity Cityju" ob jezeru na pr. ni videti dosti mlajših ljudi, dočim obstoji malone polovica prebivalstva ašiča brezdomcev v kotlini opekarne iz mladine med 18. in 25. letom!

Prebivanje v tej kotlini je vse prej kot zdravo. Posebno poleti, ko vlada v tem "žrelu" silna vročina in je zrak prenašičen s smrdljivo vlogo iz blatne mliakuže; poleg tega kvari zrak v kotlini še smrad človeškega blata, ki leži vsepoosod ter se pari na solncu, kajti v naselbini je samo eno stranišče, seveda primitivno, odvodnih naprav pa v ti naselbini brezdomcev ne poznajo. Zoprni duh se širi tudi od smeti in odpadkov, s katerimi polagoma zasipavajo jama, vrh tega pa še dim tlelih smeti, cunj in podobne šare, ki ga veter rad zaganja v kotlino in še bolj greni brezdomcem še itak na moč grenki, beraški obstoj. Muh pa nič koliko — saj je znano, da več ko je kje neanage, več je tudi muh.

Ob deževju je še slabše, kajti dež spremeni kotlino v blaten goltanec, iz katerega je težko priti ven.

Kompanija, ki lastuje opekarne, je jako "naklonjena" tem brezdomcem: puhti jih v miru, da menedžerovani propadajo... Neki brezdomec je zaamehljivo dejal: "Pa naj kdo reče, da ni več usmiljenih ljudi na svetu — tudi med altimi bogatini..."

Kako se ti brezdomci preživljajo? Nekateri s prosjačenjem, drugi skušajo izbrakati malo kruha iz smeti — med smetmi in zavrženo šaro se včasih najde kakšna stvar, za katero se dobi od cunjarja ali starinarja nekaj centov — včasih pa kdo izmed njih ulovi par ur dela, itd. Seveda so dostikrat lačni.

V.

Podal sem površno sliko smetišč, na katera meče današnja industrijska Amerika svoje obrabljene človeške stroje in pa prebivalec delovnih moči. Slika ni popolna, toda je resnična. Nije pretiravanja, nič podcenjevanja ali omalovaževanja, tudi ne opleševanja. Tako je na smetiščih v "Paradižu Ameriki".

Potrebno pa je tudi, da povem, da je samo v Clevelandu tisoče praznih hiš in stanovanj — ker ni najemnikov, ki bi bili zmožni plačevati najemninol. Kajti najemnikov brez denarja nihče ne mara. Na drugi strani pa so stanovanja prenatrpana. Po dvoje, tudi troje družin se stiska v enodružinskih stanovanju — kriza je, treba je stiskati na vseh koncih in krajih in znižati izdatke do skrajnosti! Ni dela, ni denarja! In trgovec že tako ne morejo več dati šilva na kredit — torej je treba znižati izdatke za stanovanje, obleko, obutev, da ostane denarja za kruh...

Hišnim lastnikom po večini ni zameriti, da se branijo najemnikov brez denarja; dolgo, ki vialjo nad njimi liki Damoklejevi meči, jih tarejo in tisoče, da ne rečem stotisoče takih "hišnih posestnikov" je že na robu propada. Tisoč in tisoč so že vse izgubili, drugi tisoč jim sledijo. Vsemu je kriv edino le nezmožni sistem, ki poganja Ameriko na smetišča in ki jo bo pognal v prepad — ako se ameriško ljudstvo ne bo zdaj tik pred dvajseto uro zdrumlilo glavnega povzročitelja vsega zla in mizerije — nezmožni sistema privatnega kapitalizma!

Ko to pišem, se vse s slabšega obrača še na slabše, brezposelnost stalno dalje narašča in z njo beda, kolonije brezposelnih brezdomcev na ameriških smetiščih naglo rastejo, ameriški proletarijat tone v silni, brezprimerni bedi in trpljenju (kruha in vsega pa je polna, prepolna skladišča!), zima se naglo bliža — medtem pa ameriški vodilni demokrati in republikanski politiki vodijo boj za in proti prohibiciji, kakor da je problem prohibicije najvažnejši življenjski problem milijonov ameriških proletarcev in njihovih družin!...

(Konec.)

—Fotografiral J. J.

Primer s "bonusne fronte" v Washingtonu: John Stanley in Joliet, Ill., nosi svojega triletnega sina v pohodu okrog kaptola.

Krojaška unija sprejela redukcije

S tem je bila stavka v tej industriji odvrnjena

New York. — (FP) — International Ladies Garment Workers unija je pristala na redukcije meze za pet dolarjev na teden. To je razvidno iz izjave, ki jo je objavil glavni stan organizacija in katera vsebuje določbe poravnave, ki je odstranila nevarnost stavke okrog 22.000 oblačilnih delavcev v New Yorku.

Izjava naglašja, da je podgoverner Herbert H. Lehman veliko pripomogel k poravnavi spora. To je prva redukcija, ki so jo sprejeli oblačilni delavci v sedanji depresiji.

Dalje je rečeno v izjavi, da je unija sklenila dogovor s tremi delodajalskimi asociacijami glede ustanovitve posebnega sveta, v katerem bosta zastopani obe stranki. Ta svet bo kontroliral produkcijo in ne bo oddajal naročil posameznim podjetnikom izven asociacije, ki ne sprejmejo njihovih pogojev. Glavna pridobitev oblačilnih delavcev je odprava akordnega dela. Nova pogodba bo sedaj dana članstvu na referendum in znaki kažejo, da bo sprejeta s veliko večino glasov.

Velika redukcija plač v maju Washington. — Zvezni biro za delavsko statistiko poroča, da je bilo v maju 100.000 delavcem reducirana plača za povprečno 11%.

Dva instruktorja se pogovarjata o težkih časih.

"Ali vam redno plačajo honorarje?"

"Ne vedno."

"Jaz imam proti temu izvratno sredstvo. Če učence ne prinese pravočasno denarja, mu dam sledečo domačo nalogo, ki jo mora prevesti v kak tuj jezik:

1. Konec meseca je.
2. Jaz nimam denarja.
3. Ali imaš ti kaj denarja?
4. Nujno rabim denarja.
5. Zakaj mi nisi prinesel denarja?
6. Ali ti oče ni dal denarja za učitelja? ... in tako dalje.

Oče pomaga otroku pri preta-vi domače naloge in prihodnjo uro gotovo dobim denar.

"Mojo najnovejšo razpravo ste citali: kako se vam je kaj dopadla?"

"Prav dobra je; tako mnogokrat citirate Cankarja, ki ga izredno rad citam."

Smetišče v jami opekarne ob Saranac cesti v Clevelandu: nepol dograjena "vila" priletnega brezposelnega delavca. Med "vrat" stoji artozjev brat Frank. — Fotografiral J. J.

Upton Sinclair:

Sto procentov

Za Prosvetu prev. Buri

Copyright by Upton Sinclair.

"Takoj mi razložite, kar mislite."

"Prisluškaval sem pogovorom in tako slišal nekoč, da je Mac..."

"Mac?"

"To je McCormick, kateri je v zaporu. Je voditelj IWW in po mojem mnenju najnevarnejši izmed vseh. Sepetaje se je pogovarjal s nekim tovarišem. Zgrozil sem se nad tem, kar sem slišal. Dogovarjala sta se o umoru nekega bogatina. Trdil je, da ga že dolgo opazuje ter ga namerava usmrtiti v njegovi hiši. Imena nisem mogel slišati in šel sem proč, ker nisem hotel pokazati, da prisluškujem. Ti ljudje so nezaupljivi. Mac se je neprestano oziral okoli, če ga kdo opazuje. Korakal sem po sobi gori in dol, in ko sem zopet prišel mimo Maca, se je smejal in slišal sem naslednje: "Skril sem se za zaveso. Na nasprotni strani je visela slika nekega španskega plemiča. Vedno, kadar sem pogledal izza zaves, je Špance strmel vame in dozdaval se mi je, da me hoče izdati..."

Peter je obmolnil in čakal učinka. Privadil se je na polmrak, ki je vladal v sobi ter opazil, kako so oči starega bankirja stopile iz jamic. "Moj Bog!" je zašepetal Nelse Akerman.

"To sem slišal," je nadaljeval Peter. "Takrat še nisem vedel, katerega je mislil. Ko sem pa šel zvedel za natičje mi je takoj posvetilo. Jezus, gotovo nameravajo ustreliti gospoda Akermana!"

"Ljubi Bog! Ljubi Bog!" je šepetal stari bankir. Njegovi tretjaletni prsti so se zagrebeli v posteljno pregrinjalo. Telefon je zazvonil in prijel je slušalo. Sedaj je prezaposlen, je dejal, pozneje naj ga zopet pokličejo. Poslil ga je hud kašelj in Peter je mislil, da ga bo zadušilo. Podati mu je moral zdravila. Petra je jezilo, ko je videl enega izmed svojih bogov tretjaletnega od strahu. Slednjič so pa Olimpijci tudi samo ljudje, podvrženi bolečinam in smrti, kakor Peter sam...

Peter se je čutil, ko je videl, s kako lahkoto se da prealeptiti gospod Akerman. Predal se je Peteru in ta ga je lahko 'mozel', kolikor se mu je ljubilo. Peter je izrazil priloženost.

"Vidite torej, gospod Akerman," je pričel, "da nima smisla pripovedovati policiji silne stvari. Ne razumejo in zato seveda tudi ne morejo pregledati cele situacije. Socialistov ne vzmemo resno. Za posamezne vlomilce izdajajo desetkrat več denarja, kakor za cele skupine rdečkarjev."

"Kako so se le mogli priplaziti v mojo hišo?" je vzkliknil stari bankir.

"To napravijo na način, ki si ga človek skoro ne more predstavljati. Povsod imajo svoje ljudi, pristane, ki so istega mišljenja. Niti ne slutite... So duhovniki rdečkarji, univerzitetni profesorji, celo bogataši kakor ste vi, gospod Akerman."

"To vem, to vem, ali..."

"Morebiti se bo našel kak izdajalec celo v vaši družini."

Tako je govoril Peter in vival rdeči teror v milijonarjevo dušo, kateri ni hotel biti umorjen, kar je ponovno povdarjal. Rekel je tudi, da Peter še ne ve, koliko ljudi je njemu podobnih. V American Cityju so stotisoči mož s svojimi družinami odvisni od načrtov, katere lahko uresniči samo Akerman. Vzdržuje vdove in sirote, njegovi dnevniki — celo trenutni ukrepi spletajo nepregledno mrežo novih odgovornosti. V tem trenutku je zopet pozvonil telefon in Peter je slišal, ko je Nelse Akerman sporočil "Zadružni savarovalni družbi", naj kon-

čnoveljavno sklepanje o dividendah prelože na prihodnji dan, ker je trenutno prezaposlen in ne more podpisati potrebnih dokumentov. Odložil je slušalko na prejšnje mesto in rekel Peteru: "Saj vidite! Rečem vam, Gudge, ne sme va dopustiti, da bi me ta sodrga ujela in umorila."

53

Slednjič sta dospela do praktične izvedbe in Peter mu je razložil svoje načrte. Prvič, gospod Akerman ne sme policiji in ne Guffeyju pokazati, da z njihovimi ukrepi ni zadovoljen. Le tu in tam se lahko še parkrat anideta, Peter pa mora med tem časom urediti vse, kar se mu zdi potrebno, da obvaruje Nelse Akermana pred morebitnimi napadi. Kajti njegova osebnost je za vseobči blagor neprecenljive vrednosti. Najprvo je treba pozvedeti, ako se v Nelse Akermanovi hiši resnično nahaja kak vohun. Zato bi bil potreben ogleduh, prvovrsten detektiv, katerega bi morali pod pretvezo kake zaposlitve vtihotapiti v hišo. Težavno pa je zopet to, ker je tako malo zanesljivih detektivov. Skoro vsi so lopovi in ako niso, je to valed tega, ker jim primanjkuje zdravega razuma. Potem so seveda tepci, katere bi rdečkarji kaj lahko presleplili.

"Našel sem izhod," je rekel Peter. "Poznam žensko, pravi čudež je. Ako bi bila lahko Edytha samo par dni tukaj, se bi zvedelo vse podrobno o sorodnikih in služincih."

"Je detektivka po poklicu?"

"Ne, bila je gledališka igralka. Piše se Edytha Eustace. Morebiti ste jo že videli na odru."

"Sem veliko prezaposlen, da bi lahko posejal gledališča."

"Razumem. Ne vem sigurno, ako bo voljna prevzeti ta posel. Ne ugaja ji, da se pečam s rdečkarji. Že dolgo me prosi, naj opustim ta poklic. Ako ji povem o vaših skrbih, bo morebiti napravila izjemo."

Ali kako naj Peter spravi to žensko v Nelse Akermanovo hišo, ne da bi vzbudil pozornost? Peter je sprožil to vprašanje in namignil, da je njegova ženska zelo izobražena in ne bi sprejela navadnega poselskega mesta. Gospod Akerman je pripomnil, da z nastavitvijo služinčadi nima nikakega opravka kakor tudi ne z nastavitvijo svojih knjigovodij v nešteth bankah. Vzbudilo bi pozornost, če bi svoji hiši naskrbili nasvetoval določeno osebo v nastavitvi. Slednjič se je domislil: Njegova nečakinja ga včasih obišče in bi lahko takoj prišla, ako jo povabi in Edytha Eustace naj pride z njo kot služkinja. Peter je zagotavljal, da se bo Edytha hitro vživela v vlogo, saj je isto neštethkrat glumila na odru. Gospod Akerman je obljubil obvestiti svojo nečakinjo in še isto popoldne se naj Edytha javi v Hotelu de Soto ter nastopi svoje novo mesto.

Svečano je stari bankir zadrževal, da ne bo nikomur črhnil besedice o tem razgovoru, razen svoji nečakinji. Peter pa mu je zabičeval: "Niti policija niti nastavitvenici in ne Akermanov privatni tajnik ne sme ničesar zvedeti." Peter je to staremu bankirju parkrat ponovil, nakar se je ta ponovno oprjel misli, ki se mu je dozdela najvažnejša na svetu: "Nočem biti umorjen, Gudge. Povem vam, nočem biti umorjen!" Peter je prisegel, da bo še nadalje in kolikor mu bodo dopuščale moči, prisluškaval pogovorom rdečkarjev, posebno onim, kateri se bodo nanašali na gospoda Nelse Akermana.

(Dolje prihodnjaki.)

Miklun M. Pavličević:

Nekoliko črnogorskih anekdot

Nagla preiskava in preki sod na ladji

Pokojni knjaz Danilo se je bil zaročil s Darinko Kvekovicevo in krenil kmalu nato s svojim spremstvom v Cetinja v Trst, da obišče zaročenko. Poleg drugih kratkih Črnogorcev serdarjev in vojvod sta bila v njegovem spremstvu tudi vojvoda Petar Filipov Vujović iz Ljubotinja in vojvoda Ivo Rakov Radonjić iz Njeguša. Črnogorci so bili v dragocenih narodnih nošah in vsi so nosili za pasovi težke ledenice in ledenike (s srebrnim okovane pištole in velike nože). Ko je knjaz dospel v Boko, se je s spremstvom vred vkrca na neko ladjo, ki je potrebovala od Kotora do Trsta polnih osem dni, ker se je zaustavljala v vseh večjih in manjših pristaniščih. Črnogorci so s svojimi silovitimi oblekami, srebrnimi toki in srebrno okovanim orožjem vzbujali pozornost vseh ostalih popotnikov na ladji. Med njimi je bil tudi neki Francoz s svojo ženo. Bila sta že priletla in, kakor si lahko sklepaj po vseh znakih, premožna.

Nekega popoldneva, ko je ladja plavala nekoliko dalje od obrežja, se je med popotniki razširila novica, da je Francozu iz-

ginila unajena ročna torba s vsemi dragocenostmi, ki sta jih imela z ženo in tudi z vsem denarjem, ki sta ga bila vzela na pot. Nihče na ladji ni skušal pojasniti zadevo in ukradeno blago, če mogoče, najti.

Knjaz Danilo je tedaj obedoval v jedilnici prvega razreda. Vojvoda Petar Vujović je sedel z njim in sta se pomenkovala. Ostali Črnogorci so se bili razšli po ladji. Francoz in Francozinja sta se o točno sprehajala po jedilnici. Naposled sta se vsedla baš nasproti knjazju in začela govoriti o svoji škodi. Kajpak se pomislila nista, da knjaz zna francoški in da bo razumel, kaj sta govorila med seboj.

— Moj bog, kdo neki naju je okradel? je zopet vzdihnila Francozinja.

— Pa Črnogorci, kdo pa bi? — je odvrnil soproj.

— Misliš spremstvo tega knjazja? — se je začudila žena.

— Nihče razen njih — je dejal stari — in sicer mislim, da je ukradel prav onle tukaj, ki sedi s knjazom (pri tem je pokazal na vojvodo Vujovića).

— Ali ga ne vidiš, kakšen je? Pogledj mu samo v oči: pravi hajduk — tolovaj je; taka je tudi vsa njegova družba.

Ta razgovor je knjaz Danila naravnost porazil. Prekinil je kosilo in neutegoma odšel v svojo kabino, kamor je sklical vse spremstvo.

— Glejte, v takšno luč sem pri-

šel z vami vred! — je dejal razburjeno in povedal, kaj je slišal trenutek prej od francoske dvojice.

Črnogorci so bili poraženi! Nihče med njimi ni črhnil niti besedice. Sicer pa ni bilo niti časa. Vojvoda Ivo Radonjić je takoj planil kvišku, izdri jatagan in vzkliknil:

— Prisegam ti, da nam tat ne bo utekel, ali pa bomo poklali kakor kozle vse, ki so na ladji.

— Tako je! Tako je! so vzkliknili vsi ostali Črnogorci in z izdrtimi jatagani pohiteli za vojvodom Radonjićem in knjaževu kabine naravnost h kapitanu ladje. Zaukazali so mu, da je takoj spustil sidro in zaustavil ladjo. Z noži v rokah so začeli Črnogorci preiskavati od strahu napol odrevenele popotnike. Kmalu je bila preiskava končana. Francozovo torbico je bil ukradel neki mlad Italijan; našli so jo na ladjakem krovu, zamočano med njegovo prtijajo. Italijan je bil pripravljen, da izstopi v prvem pristanišču, kjer bo ladja obstala. Čim so našli torbico, je vojvoda Ivo Radonjić pograbil Italijana kakor volk ovce in ga s polovico telesa vrgel preko ograje na krovu, tako da mu je glava visela nad vodo. Zavpil je na ves glas:

— Sekaj glavo mrcini! — Več Črnogorcev se je z nasajenimi jatagani vrglo nad tatu in so vihteli nože nad njegovim vratom, vendar ga nobeden ni za-

rezal, kakor da bi bili drug drugemu na poti.

— Eden, samo eden naj seka! — je zavpil vojvoda Radonjić in trudoma držal Italijana, ki se je branil z vsemi štirimi in cvili kakor kozel, medtem ko so popotniki osupli od groze čakali, da bo njegova glava zdaj, zdaj padla v morje! ... V trenutku, ki se je zdel najnevarnejši, pa je stopil na krov knjaz Danilo in zavpil na svoje spremstvo. Na mah so izpustili Italijana.

V prvi luki, kjer je ladja obstala, so tatu izročili oblastim.

Ubil sina za Turka

Ugledni Tomo Čubrov iz plemen Kučev je bil v sporu z neko turško rodbino, ki je bivala v naselju "Kuča Rakiće" med Podgorico in Tuzo.

Ko se je bil nekega dne vračal iz Podgorice, ga je srečala večja gruča Turkov-Rakićev, ki so gnali s seboj nekega, takisto muslimskega momka (mladeniča). Dečko je dobro poznal tega Kuča in ga med potjo, v neopaznem trenutku, zarotil, da sprejme njegovo kumstvo in ga otmurkom. Kuč je sprejel kumstvo. Prijel je mladeniča in ga zanesel v neko jamo pod skalo, ki je bila tik poti, se postavil na vhod v jamo, izdri orožje in rekel Turkom, ki so tekli za njim: — Ne dam vam ga, Turki, dokler živim!

Po daljšem prepiru so se Turki razšli. Kuč pa je povedel mladeniča na svoj dom.

Ko je prišel domov, je pripovedoval sinu edincu, kaj se je bilo zgodilo in mu priporočil, da varuje tega Turka tako, kakor bi bil njegov krvni brat, kajti on ne sme več mimo kule Rakićev.

Turek je prebil več mesecev v hiši svojega rešitelja, pa se njegovo čredo in mu kazal očitno hvalaščnost.

Sin starega Kuča je česče prihajal v Podgorico in se mudil pri prijateljih svojega očeta, ki so bili zakleti sovragi in krvniki mladiča, katerega je bil oče otel. Leti so ga nagovarjali, naj ubije varovanca svojega očeta, tako da bo on sam podedoval njegovo veliko premoženje. In res je doma v Kučih pogosto iskral primernega trenutka, da bi bil usmrtil tega Turka, vendar ni imel prilike, ker je oče izvedel za njegovo namero in je Turka skrbno varoval.

Neko jesensko jutro pa vstane stari prej kakor sin in Turek, ki sta spala v sobi poleg starčeve, tako da je bil izhod mogoč samo skozi očetovo. Prebudi mladeniča in pravi:

— Vstanita, čas je, da spustita živino na pašnik.

Turek je skočil pokonci in takoj stopil tja, kjer je ležala živina, starčev sin pa za njim. Starec je gledal z okna, kako živina odhaja. Ker je videl pred njo samo Turka, stopi še sam proti hlevu, da bi pogledal, kaj počneja sin. Tedaj pa počl strel iz puške. Starec se urno vrne k oknu in opazi, da je njegov sin ubil Turka. Brez pomisleka pograbl puško, se nagne čez okno in ugleda sina, ki beži v smeri proti hišam Rakićev. Nameri, sproži in ubije sina. Ves srečen, da je izvršil dolžnost, ki mu jo je nalagala čast, sede mirno na svoj stolec.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (June 30, 1932), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustatvimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen valed napadnega naloga, plačite nam dopolnilo in navedite stari in novi naslov.

Nali nastopniki se val družbeni tajniki in drugi nastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.50 na leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero na leto \$7.50, pol leta \$3.75, za član \$4.50.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za celo leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo \$1.00 na poltino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Upravišstvo "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave., Chicago

Dva brata

Leta 1876 je Črna gora zbiral vojsko, da bi napadla Podgorico in jo osvobodila od Turkov. Poveljnik vojske, ki naj bi izbral to nalogo, je bil vojvoda Božo Petrović, poveljnik obrambe pa Derviš paša.

Črnogorska vojska je taborila delno pri Lješem polju in delno pod Rogami. V samih Rogah je bil štab vojvode Bože.

Kapetan Jako Bošković, Srb iz Podgorice, je redno pošiljal vojvodi vesti o turški vojski in razmerah v Podgorici. Vsa pisma, ki jih je kapetan Jako imel o tem, je skrival v svoji hiši pod neko ikono, da jih ne bi Turki našli, če bi bili izvršili pri njem hišno preiskavo. Četin trobentač Božo, po rodu iz Rog, je prihajal na skrivaj v Podgorico k Jaki in mu prinášal vojvodova pisma, odnosno odnášal njegova pisma.

Ob tem času je bil knjaz Nikola s svojim štabom na Orji Luki. Nekega večera povabi vojvoda, da pride k njemu na posvet. Vojvoda določi za ta čas serdarja Bašo Tokova Božovića za svojega namestnika in mu veči, da naj še zvečer pošlje Božo v Podgorico, tako da bo imel jutri, ko se bo vrnil, poročilo iz Podgorice že v rokah. Tako torej krene vojvoda na pot in ko v bližini Spuža razjezdi konja, ugleda med spremljevalci Božo in ga vpraša:

— Kako pa ti tukaj? Mar ni sem vele serdarju Bašu, da te pošlje v Podgorico?!

— Nič mi ni rekel, toda tu sem in vaak hip me lahko pošlje nazaj.

S trobento, ki mu je visela čez rame in z jataganom za pasom se Božo brž obrnil in odšel, da izpolni poveljnikov ukaz.

Po vojvodinem odhodu iz Rog pošlje serdar Bašo Božo, a ga ne more nikjer najti in vpraša momke:

— Ali bi kateri izmed vas hotel čez v Podgorico, da nam prinese vesti, kakor jih je prej prinášal Božo?

Brat Bože Marko se brž priglasil, češ, da je voljan zamenjati svojega brata. Nemudoma krene proti Podgorici. Nekje globoko v noč se je Božo skrivoma vračal iz Podgorice in opazi za ekalo blizu Vezirjevega mosta človeško senco. Pomislil: tu se utegne skrivati kak turški stražnik. Urno pohiti z nasajenim nožem proti njemu ta pa je mislil takisto

SLOVENSKA NABODNA PODPORA JEDNOTA

Izda svoje publikacije in se posebno list Prosveta na koristi, ter potrebuje agitacije svojih družin in članstva in na propagando svojih idej. Nikakor pa ne na propagando drugih podpornih organizacij. Vsa organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorijalni dopis in namanih drugih podpornih organizacij in njih družin naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

in se vrgel proti neznanu ki je prihajal iz teme.

Boži je uspelo, da je z enim samim udarcem ubil nasprotnika, mu odsekal glavo in se vrnil z njo v taborišče, trdno preverjen, da je ubil Turka. Veselo je že iz dalje vzklikal svojim tovarišem in junaka kazal odsekanega sovragovo glavo. Ves premražen in moker prihitel k ognju, da bi se grel in vrže odrobljeno glavo na tla kot znak svojega junštva.

Vseh se je polotila strahotna osuplost, ko so v tej glavi prepoznali Boževega lastnega brata Marka.

SMESNICE

V tramvaju

— Gospa stopi v nabito poln tramvaj in se ozre, kdo bi ji odstopil prostor. Končno zagleda žrtev. Dolgo jo gleda, potem pa pravi: — Kam smo prišli! Nihče ne ponudi dami mesta!

Gospod, ki se ga je tikal ta očiček, pa odgovori:

— Tudi jaz pravim tako. Pomislite, tudi moja žena, sirota, stoji zunaj pri vozniku.

Čudna bolezen

Mož: Kaj je dejal zdravnik o tvoji bolezni?

Žena: Da ješ gotovo ti premalo, ker jaz ne morem shujšati.

Na potovanju

Gospod in gospa, oba vojna dobilckarja, prideta v Benetke. Peljeta se s kolodvora z gondolo po Canale Grande v hotel. On: Kje pa vsa? V Florenci ali v Benetkah?

Ona: Katerega pa je danes?

— Če se ne motim, je sredi 28.

Ona: Torej ava v Benetkah.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta in prijete eden, dva ali tri štane in eno družino in ta enega naloga ki en naročnik. List Prosveta stane za vsa enega, za štane ali nedane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa štane se plačajo pri nasamem \$1.20 za tednik, se jim to prijete k naročnin. Mi pritojemo enega, dva ali tri štane in eno družino k eni naročnin. Torej sedaj ni varoka, roči, da je list drag za štane S. N. P. J. List Prosveta je vala lastnina in gotovo je skoro v vaaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado \$6.00 Za Cicero in Chicago je.....\$7.50

1 tednik in.....4.50 1 tednik in.....4.50

2 tednika in.....3.00 2 tednika in.....3.10

3 tednika in.....2.00 3 tednika in.....2.50

Izpolnite spodnji kupen, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v planu in si naročite Prosveta, list, ki je vala lastnina.

Pojasnilo:—Vselej hankor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naminiti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo smisliti datum za to vrsto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveta vrsto \$.....

Ime..... Čl. družina \$.....

Naslov..... Država.....

Mesto.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnin od sledoših članov moje družine:

Ime..... Čl. družina \$.....

Ime..... Čl. družina \$.....

TELEFON ROCKWELL 2904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila na veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojamla daje vodstvo tiskarne Čane smerna, unijako delo prve vrste

Pšite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA